

PÅL STEIGAN KRIG I VÅR TID

ARTIKLER OM BALKANKRIGEN

Forsiden er Albrechts Dürers kjente verk *Apokalypsens frire ryttere*.

PÅL STEIGAN
KRIG I VÅR TID

ARTIKLER OM BALKANKRIGEN

Oslo 2000
Artemisia AS

Pål Steigan:

Krig i vår tid

Artikler om Balkankrigen

© Artemisia AS - 2000

Utgitt på internett i PDF, kan fritt reproduseres så lenge
det ikke gjøres endringer i tekst eller utforming.

Oslo 2000

Forord

Norge deltok i 1999 i sin første angrepskrig siden middelalderen. Vi deltok under ledelse av en angivelig kristelig statsminister og en angivelig kristelig utenriksminister. Påskuddet for å gå til denne krigen var å hindre en menneskelig katastrofe, resultatet var å skape en større, dypere og langvarig katastrofe. Ved å kaste NATOs enorme slagkraft inn på den ene sida i en borgerkrig, har man ytterligere forsterket de etniske konfliktene og skapt et nytt folk i landflyktighet. Man skulle angivelig sikre Kosovo som flerkulturell provins og fjerne grunnlaget for etnisk forfølgelse. Under NATO-paraplyen driver i dag albanske sjåvinister en like avskyelig etnisk rensing mot serberne som den serbiske sjåvinister drev mot albanerne. Slik måtte det bli, og det var det enkelt å se på forhånd.

Jeg har bestemt meg for å gi ut denne artikkelsamlinga i forbindelse med ettårsdagen for NATOs angrep på Jugoslavia for å vise at det gjennom hele nittitallet var mulig å se hvilken vei NATOs og Norges utenrikspolitikk førte oss. Store deler av media og det politiske miljøet valgte å vende det blinde øyet mot de åpenbare farene man tråkket inn i og sjøl var med på å skape. Krigen kunne vært unngått, men det hadde krevd en helt annen politikk. Nå ble krigen i stedet en logisk konsekvens av alle de grove feilene man hadde begått underveis. Eller kanskje er det ikke riktig å snakke om feil, for noen må ha vært svært klar over at helt fra den raske anerkjennelsen av utbryterrepublikkene fra det gamle Jugoslavia, så hadde man satt kursen for krig og masseødeleggelse. Gjennom denne krigen fikk man sendt et signal til hele verden om hva verdenspolitisjef USA gjør med den som ikke danser etter pipa. Man fikk demonstrert for europeerne at de fortsatt må lystre sjefen. Og ikke minst: man fikk prøvd ut en masse nye våpen. Under krigen nekte USA kategorisk for å ha brukt radioaktive våpen i Kosovo, og store deler av pressa trodde på det. I dag har USA offisielt innrømt å ha avfyrt over 31000 slike granater i Kosovo. Enda et brudd på Genèvekonvensjonen, enda en krigsforbrytelse. Men så lenge man er sjeriff, er det ingen som vil sette en under tiltale. Det er godt for Clinton, Blair, Bondevik og Vollebæk, for i en verden med virkelig respekt for menneskerettighetene, ville de uten tvil ha blitt stilt for retten og dømt for sine krigsforbrytelser.

Pål Steigan, Oslo, 23. mars 2000

KRIG I VÅR TID

(Klassekampen 17. april 1999)

«Da Berlinmuren brast natta til 10. november 1989, var det Jaltaavtalen som ble revet ned, for seinere å bli solgt bitvis med graffiti på av fortausselgerne ved Brandenburger-porten.» «Og det er ikke bare Jalta som ligger der i murpussen etter Berlinmuren. I ruinene av det Jugoslavia som ikke lenger finnes, ligger også en betydelig del av resultatene av den forrige imperialistiske krigen i Europa.»

Dette skreiv jeg i 1992 i ei lita bok med tittelen «Vargtid - eller myten om en fredelig verdensorden». Det som lå meg på hjertet da jeg skreiv den boka var å advare mot de enorme illusjonene som var bygd opp omkring det store og fredelige internasjonale samarbeidet som skulle vokse fram på ruinene av den kalde krigen. Mitt syn stod i skarp motsetning til det offisielle synet og den dominerende holdninga i de fleste store mediene. Slik jeg så det betydde ikke Sovjetunionens og Jugoslavias sammenbrudd innledninga til en periode med fred og samarbeid, men innledninga til en periode med krig og ustabilitet.

Er det noe som står skrevet i ildskrift i det siste århundrets historie er at imperialismen ikke tåler «tomrom» i hegemonisystemet.

Den første verdenskrigen brøt ikke ut på grunn av at erkehertug Ferdinand, tronarving i Østerrike-Ungarn ble drept. Men da Østerrike gikk til krig mot Serbia som straff for dette attentatet, ble det for mye for Russland. Landet mobiliserte, noe som ga Tyskland et påskudd til å erklære krig mot Russland. For alle de europeiske stormaktene var maktbalansen på Balkan et så delikat spørsmål at de raskt ble trukket inn i storkrigen på bakgrunn av en lokal krig. Versaillesfreden var ikke noe annet enn seierherrenes deling av verden mellom seg. Østerrike-Ungarn gikk i oppløsning. Da det osmanske riket, som hadde holdt hele Tyrkia, store deler av Balkan, Egypt og Midtøsten, falt sammen før og under 1. verdenskrig, rykket andre makter inn for å fylle tomrommet. Storbritannia tok for eksempel Egypt og Palestina. Frankrike tok Syria og Balkan ble delt opp i sjølstendige stater. Jugoslavia ble opprettet som et kompromiss mellom maktblokkene.

Seierherrenes arroganse under oppgjøret etter første verdenskrig bidro til å legge mye av fundamentet til den neste. Taperen Tyskland ble både vanæret og ilagt uhyggelige byrder i form av krigserstatninger. Dette ga i neste omgang Hitler et grunnlag for å mobilisere på såret nasjonalfølelse og en høyst reell fattigdom. Krigen

endte som kjent med at de tre store, Churchill, Stalin og Roosevelt i februar 1945 ble enige om maktfordelinga i Europa. På tross av den kalde krigen, sto Jaltaavtalen gjennom borgerkrigen i Hellas, Ungarn-krisen i 1956 og Warszawapaktens invasjon i Tsjekkoslovakia i 1968. Denne holdt til Berlinmuren brast i november 1989. Og med Sovjetunionens og Jugoslavia's oppløsning i 1991, ble det helt klart: Store deler av den maktbalansen som var skapt mellom stormaktene i Europa gjennom to verdenskriger var med dette annullert.

I imperialismens epoke betyr det bare én ting: Tida er igjen inne for nyoppdeling. Sovjetunionens sammenbrudd og oppløsninga av Jugoslavia hadde lagt hele området fra Vest-Tysklands østgrense til Russland vestgrense og fra Adriaterhavet til Svartehavet, og videre gjennom de tidligere sovjetrepublikkene fram til Kinas vestgrense, åpent for oppdeling på grunnlag av det nye styrkeforholdet. Hvem skulle overta Sovjets tidligere hegemoni over de baltiske statene, Polen, Ungarn, Tsjekkoslovakia, DDR, Romania, Ukraina, Moldova, Bulgaria, Albania og de tidligere jugoslaviske republikkene? Hvem skulle dominere beltet fra Georgia til og med Usbekistan?

- Områder som var under sovjetisk hegemoni, eller utenfor vestlig hegemoni til 1991.
- Områder i det tidligere Sovjetunionen som brøt ut og dannet nye stater etter 1991.

Aldri før i imperialismens historie har et så stort område vært klart for gjenoppdeling. Dette skaper en ustabilitet så voldsom at kriger ikke er til å unngå. Og særlig når USAs seier i den kalde krigen har erstattet terrorballansen med en terrorubalanse, viser det seg at kriger har kommet på løpende bånd i det som angivelig

skulle være en ny æra av fred og sikkerhet. Dessverre er det ingen grunn til å tro at dette slutter med NATO-alliansens angrepskrig mot Jugoslavia.

Opprettelsen av Jugoslavia i 1918, videreført i Titos Jugoslavia etter 1945, var ei løsning på en rekke potensielt eksplosive motsetninger etter to store rikers fall. Den første verdenskrigen førte til at de en gang så mektige statene Østerrike-Ungarn og det osmanske riket ble oppløst, og deres interesseområder fordelt mellom seierherrene. Da Tyskland i 1991 presset gjennom en rekordrask godkjenning av det sjølstendige Kroatia, betydde det at det kompromisset som Jugoslavia hele tida hadde vært, var brutt. Nå gjaldt det for alle å rive til seg mest mulig innen støvet la seg og en ny orden skulle opprettes. Anerkjennelsen av Kroatia betydde fritt fram for de kreftenes som ville drive serberne ut av Krajina og Øst-Slavonia og som ville gjøre det vestlige Bosnia-Hercegovina til en kroatisk republikk. Men det betydde også at serbiske nasjonalister måtte skynde seg hvis de skulle skape et Stor-Serbia på ruinene av Titos stat. Tysklands iver etter å sikre seg kontrollen over sin gamle klient Kroatia drev fram borgerkrigene og den etniske rensinga i Jugoslavia.

USA ble tatt på senga av Tyskland, men brukte ikke lang tid på å se at også USA måtte være med på gjenoppdelinga av Balkan. I første omgang ble Albania gjort til amerikansk lydrike. USA fikk militærbaser og full kontroll over det tidligere så stolte Ørnelandet. (Det at Albanias kolonistatus nå blir offisiell gjennom at landet overlater luftrommet sitt og den militære kontrollen over landet til NATO er bare den endelige bekreftelsen på dette.) Dette ga USA en ypperlig posisjon til å gå videre mot det såkalte «Rest-Jugoslavia». Ved å spille det albanske kortet kunne USA komme i posisjon til å dele opp det som var igjen av Jugoslavia og eventuelt også Makedonia.

USAs hardkjør på Balkan hadde ikke vært mulig hvis ikke Sovjetunionen hadde gått i oppløsning. Uten et bankerott, redusert og forkrøplet Russland, hadde det aldri vært mulig for vestmaktene å gå til en så rå gjenoppdeling av Balkan uten å dra i gang en ny verdenskrig.

Hvis man hadde vært oppriktig opptatt av fred da Jugoslavia gikk mot oppløsning, burde jo ingen tidligere delstat fått verken anerkjennelse eller løfter om anerkjennelse før det var opprettet et internasjonalt voldgiftsorgan med myndighet til å avgjøre grensetvister og stadfeste minoritetsrettigheter. Først når dette var gjort, kunne det vært tale om anerkjennelse. Dette kunne tatt tid, men det ville blokkert veien for de ekstreme nasjonalistene og belønnet sameksistens og toleranse. Denne måten å løse grensetvister på har vært brukt før i internasjonal politikk, med hell. Når den ikke ble valgt, må det skyldes at sterke krefter drev på for en raskest mulig partering av det gamle Jugoslavia. Blant disse kreftene var ekstreme kroatisk og serbisk nasjonalister. Men de hadde ikke kunnet lykkes med sitt spill, om det ikke

hadde vært for at den vestlige imperialismen faktisk ønsket å destabilisere landet og dele det opp i interessesoner. Dette ser man blant annet på Vestens selektive interesse for menneskerettighetene. Når Tyrkia utsletter kurdiske landsbyer svarer Vesten med å sende mer våpen. Når lederen for kurdernes frigjøringskamp søker fristed i vest, gjør USA sitt ytterste for å hjelpe det blodige tyrkiske regimet med å fange ham for å kunne gi ham en tiltale som vil innebære dødsstraff. Men når det gjelder kosovoalbanernes frigjøringskamp, er det plutselig helt andre prinsipper som gjelder. De handlingene fra geriljaens side, som for kurdernes del, gjør at de blir kalt terrorister og mordere, blir plutselig heltegjerninger i en nasjonal frigjøringskamp. Plutselig melder USA seg som den væpnede frigjøringskampens høye beskytter. I stedet for å bli behandlet som terrorister, opplever UCK-lederne at de blir behandlet som statsledere og likeverdige motpartner til lederne for den staten de gjør opprør mot.

Like selektiv er motstanden mot etnisk rensing. Da Kroatia brente serbiske landsbyer og myrdet forsvarsløse menn, kvinner og barn i det serbiskdominerte Krajina i 1995 og fordrev mellom 600 000 og 700 000 serbere, svarte ikke USA og Vesten med å gå til krig mot overgriperne. Tvert om sørget USA og Tyskland for at de kroatisk overgriperne hadde tilstrekkelig med våpen og utstyr til å gjennomføre folkemordet og for sikkerhets skyld ga de aktiv bistand med å slå ut serbiske kommunikasjonssentre og nøkkelstillinger.

Slik er det fordi dette ikke er sivilisasjonens kamp mot barbariet, men en ny imperialistisk krig for en nyoppdeling av verden. Denne krigen har pågått på Balkan på mesteparten av nittitallet, og den er ikke slutt med den kommende oppdelinga av Jugoslavia. I sin maktarroganse har USA satt sitt forhold til Russland på en alvorlig prøve, og kanskje forspilt mye av sine gevinster der. USA og NATO kan sikkert knuse Serbia, men ikke uten å knuse Russlands illusjoner om en fredelig sameksistens med Vesten. Vesten lar seg antakelig villede av at Russland er bankerott og økonomisk sett i lomma på Verdensbanken. Men dette er ei overflatisk vurdering. Russland er rikt og kunne komme på fote igjen på forholdsvis kort sikt hvis Russland reverserte markedsliberalismen og gjennomførte en sentralisert restrukturering av landet. Russerne er ikke dumme. De ser at det USA og NATO nå gjør med Jugoslavia kan gjøres med de gamle sovjetrepublikkene opp mot Russlands grense, og det kan gjøres ved å spille på etniske konflikter i Russland sjøl. NATO har også demonstrert sin forakt overfor FN og Sikkerhetsrådet og sin vilje til å sette folkeretten og statssuvereniteten til side. Disse lærdommene vil ikke gå tapt i Russland, aller minst blant de lederne som venter på å ta over etter Jeltsin. Av rein egeninteresse er de nødt til å utvikle en strategi for å svare på NATOs framrykking mot den russiske grensa. At summen av dette betyr mer fred og vennskap får de tro på som ønsker det. Vi andre må reise kampen mot krigen og krigshisserne.

Den hvite manns byrde?

Kronikk i Aftenposten 25. april 1999

Kristin Clemet forsøker i Aftenposten 17. april å utvikle en plattform for kritisk støtte til NATOs krig mot Jugoslavia. Hun tar utgangspunkt i en kritikk av norske kunstneres og kulturarbeideres protester mot NATOs og Norges krig. Hun kritiserer dem for ikke å kjenne godt nok til forholdene på Balkan og de moralske dilemmaene man står overfor til å kunne ta stilling mot krigen.

For å bøte på denne kunnskapsmangelen gir Kristin Clemet til beste en liten innføring i problemene i det tidlige Jugoslavia, en innføring som i beste fall er ensidig og i verste fall direkte misvisende. Hun begynner med å si at Milosevic begynte sin karriere med å bombe Slovenia i 1991. De fleste kjennere av den storserbiske politikken til Milosevic vil gå lengre tilbake, til et folkemøte i Pristina i 1987, der Milosevic erklærte overfor serberne i Kosova at «aldri skal noen mer slå en serber». Slik reiste han en fane for et Serbia for serbere. Han fulgte opp dette i Kosova i 1989 da kosovarene ble fratatt de nasjonale rettighetene som Jugoslavias grunnlov til da hadde garantert dem. Dette overgrepet ga støtet til den prosessen som førte fram mot Jugoslavias sammenbrudd og det som fulgte etterpå. Allerede her ser man at Milosevic har hatt et spesielt ansvar for at konflikten utviklet seg i en stadig mer fiendtlig retning. Men dermed å gi Milosevic eneansvaret, slik Clemet gjør i sin framstilling, er likevel et drøyt stykke, og vitner om at hun mangler mye av den innsikten hun forlanger av andre.

Det finnes flere parter som har bidratt til etnisk rensing og barbari. Kroatias Franjo Tudjman kommer i samme klasse som Milosevic. Han har basert seg på gamle Ustasja-fascister, beryktet for sine grusomheter mot jøder og serbere den gangen de ledet den Hitler-lojale kroatiske staten. Han viste sin holdning også ved å rehabilitere den beryktede Ustasja-føreren Ante Pavelic, en mann som sto ansvarlig for en behandling av serbiske fanger som fikk selv Goebbels til å bli kvalm. Men først og fremst viste Tudjman sin holdning gjennom sine handlinger. Det var kroatiske styrker i Bosnia-Hercegovina som la den muslimske byen Mostar i ruiner. Akkurat som bosnia-serberne forsynte seg av det østlige Bosnia, forsynte kroatene seg av det vestlige. Og når det kommer til etnisk rensning, har ikke Tudjman stått tilbake for Milosevic. I august 1995 invaderte kroatiske tropper det serbiskdominerte Krajina (i sørøst-Kroatia) og drev serberne fra landsbyer og områder der det hadde bodd serbere i århundrer. Området ble tømt for serbere. Det er anslått at 650.000 serbere ble fordrevet

og 14.000 drept. Forskjellen på Tudjman og Milosevic var at Tudjmans etniske rensning foregikk med vestmaktens stilltiende samtykke og aktive militære støtte. Både Tysklands utenriksminister Klaus Kinkel og USA ambassadør i Zagreb var orientert om planene og hadde godtatt dem.

Visste ikke Kristin Clemet om dette, eller fortrenger hun det bevisst for å skape det rette svart-hvite fiendebildet som trengs for å motivere til krig? Eller mener hun, hvilket jeg i det lengste håper hun ikke gjør, at Kroatia var i sin rett til å gjøre det de gjorde i Krajina?

Men vi må heller ikke glemme vestmaktens rolle. Da Jugoslavia gikk i oppløsning i 1991 gjorde Vesten en skjebnesvanger manøver. Stikk i strid med rådene fra FNs daværende generalsekretær, Peres de Cuellar, presset særlig Tyskland på for en umiddelbar anerkjennelse av Slovenia og Kroatia. En av dem som advarte mot dette var den kjente jugoslaviske opposisjonelle Milovan Djilas. Han skrev en artikkel som også sto å lese i Aftenposten og som viste seg å være uhyggelig profetisk. Han sa at Slovenias løsrivelse ikke ville skape stor uro, men Kroatias løsrivelse vil utløse en forferdelig krig, først om Bosnia-Hercegovia og senere om Kosova. Grunnen til dette var at ingen av de gamle republikkene i Jugoslavia, med et visst unntak av Slovenia, var entydige territorielle uttrykk for de ulike folkegruppens områder. Særlig i Bosnia-Hercegovina var bosettingsmønsteret meget komplisert. Men også Kroatia, Serbia, Montenegro og Makedonia hadde store nasjonale minoriteter. Å gi internasjonal anerkjennelse til et par stater i en slik situasjon måtte utløse et blodig kappløp om områder. Dette visste Djilas og de Cuellar. FNs generalsekretær skal ha foreslått at ingen stat skulle godkjennes før de anerkjente minoritetenes rettigheter. Han krevde også en likebehandling av Kroatia og Serbia og en rundebordskonferanse. Dette ble blankt avvist av Tysklands Hans Dietrich Genscher. Tyskland var ivrig etter å sikre sin tradisjonelle posisjon i Kroatia, og fikk raskt følge av EU og noe nølende av USA. Dermed var scenen satt for nittitallets Balkankriger.

Clemet innrømmer at det er grunn til å være skeptisk, ja kanskje også kritisk til NATOs krig mot Jugoslavia, men hun sier at det ikke forelå realistiske alternativer. Dette er de myke krigstilhengernes hovedargument: Vi måtte jo gå til krig, for hva skulle vi ellers gjøre? Alternativet til krig er å ikke gå til krig. Alternativet til å bombe er å ikke bombe. Så enkelt og så vanskelig er det. For jeg skal være enig i at det var og er hjerteskjærende å se på at de serbiske paramilitære styrker, politi og militære terroriserte og drepte kosovarer. Men hadde man virkelig prøvd alt? Hadde man prøvd å skape økonomisk utvikling for de fattige albanerne OG serberne i Kosova? Hadde man forsøkt å gjøre noe for de 650.000 serbiske flyktingene i Serbia? Hadde man forsøkt å gi Jugoslavia en mulighet til fred gjennom utvikling? Hvis 10 prosent

av de enorme summene som nå brukes på å legge Jugoslavia i grus hadde blitt brukt til å skape et bedre liv for vanlige mennesker, kunne situasjonen sett helt annerledes ut. Det er når krybba blir tom at hestene bites.

I stedet for å velge en slik modell, valgte NATO blokade og bombetrusler. Til slutt hadde NATO truet med å bombe så mange ganger at organisasjonens troverdighet sto på spill, dersom man ikke bombet. Og man lagde et avtaleutkast i Rambouillet som ingen leder av noen uavhengig stat kunne ha undertegnet. Har Clemet lest avtalen? Stortingsrepresentantene hadde ikke gjort det, da de uten diskusjon godtok at Norge ble med på en krig for å tvinge Milosevic til å undertegne. Rambouillet-avtalen ville gjort hele Jugoslavia til et NATO-protectorat og krevde at Kosova skulle ha en fri markedsøkonomi. Mener Clemet virkelig at det er slik internasjonal fred skal opprettes? Om ikke Bondevik skjønte det, så må USAs ledere ha skjönt at dette var like uakseptabelt for Jugoslavia som Østerrikes ultimatum var det for Serbia i 1914. Den gangen var hensikten å gi påskudd til krig, og det er vanskelig å se at det har vært annerledes denne gangen.

Kjernen i Clemets artikkel kommer likevel i hennes kritikk av SVeren Hallgeir Langeland fordi han, som hun skriver, mener at «bombingen er tvilsom *fordi* Jugoslavia er en nasjonalstat; en såkalt suveren nasjon - et synspunkt SVs landsmøte heldigvis avviste.» Opp mot dette stiller Clemet sitt eget syn: «Personlig mener jeg det er et gode at suverenitets- og ikkeinnblandingsdoktrinene er på retur, og at menneskerettighetene er på fremmarsj. Det må være menneskene, og ikke nasjonalstatene, som er målet også for internasjonal politikk.»

Nå er det en gang slik at FN-pakten bygger på at medlemslandene anerkjenner hverandre som selvstendige, suverene og ukrenkelige. Det heter: «Alle medlemmer skal i sine internasjonale forhold avholde seg fra trusler om eller bruk av væpnet makt mot noen stats territoriale integritet eller politiske uavhengighet eller på noen annen måte som er i strid med de Forente Nasjoners formål.» Dette prinsippet ble innført på grunn av de bitre erfaringene fra to verdenskriger. Nürnbergdomstolen slo fast at det regnes som en forbrytelse mot freden å ”planlegge, forberede og føre en angrepskrig i strid med internasjonale avtaler”. (Prisnipp VI) Det er altså en forbrytelse mot folkeretten å gå til angrep på et medlemsland i FN, i strid med FN-pakten. I FN-systemet er det bare Sikkerhetsrådet som kan bruke makt mot medlemsland. Fjerner man dette grunnlaget, vil FN med nødvendighet gå i oppløsning. Og hva står man igjen med da? Humanitær intervensjon?

Det er i så fall ikke første gang i historien at hensynet til undertrykte mennesker blir brukt som påskudd for krig og intervensjon. Japan begrunnet sitt angrep på

Mandsjuria med at de skulle beskytte madsjurerne mot «kinesiske banditter». Mussolini begrunnet overfallet på Etiopia med at han ville «frigjøre de abbyssinske slavene fra keiser Haile Selassies tyranni». Og Hitler begrunnet angrepet på Tsjekkoslovakia med at han ville «beskytte sudet-tyskerne mot overgrep». Hvem skal være internasjonal overdommer for å avgjøre hvem som her rett til å bruke dette argumentet og hvem som ikke har det? Eller er det slik at vi i det rike, hvite Vesten har et himmelsk mandat til å sivilisere verden, om nødvendig med bomber. Kipling kalte det den hvite manns byrde.

Når Clemet vil erstatte grunnsteinen i FN-pakten med et nytt prinsipp, så må vi forvente at hun mener dette som *et prinsipp*, og ikke som et opportunistisk påskudd mektige stater kan bruke når det passer dem? Og betyr ikke dette prinsippet at det internasjonale samfunnet snarest bør bombe Ankara og Istanbul på grunn av Tyrkias folkemord og etniske rensning i Kurdistan? Nå er det bare det, at dersom la oss si Russland og Kina, under henvisning til kurdernes menneskerettigheter skulle gjøre dette, så ville Norge som NATO-medlem vær forpliktet til å gå inn på Tyrkias side i krigen. Det samme Tyrkia som myrder kurdere og fordriver dem fra deres landsbyer, deltar forresten blant de «19 demokratiene» som er med på å bombe Jugoslavia. Clemet virker så reflektert at jeg forutsetter at hun ser hulheten og den svarte ironien i dette.

Historiske paralleller

Jeg siterer fra Salomonsens leksikon (København, 1928) "...den 23. Juli Kl. 6 Eftm. Blev der overrakt den serbiske regering et Ultimatum av saadant Indhold og Form, at ingen serbisk Regering kunde gaa ind paa dets Fordringer. ... Ententemagterne søgte at faa den Serbien give Frist 48 Timer forlænget, og da dette mislykkedes, raadede de Serbien til den ydterste Eftergivenhed. Den serbiske Regering gik da ind paa alt. Hvad Østerrig havde forlangt, undtagen de Fordringer, der stred mod Serbiens Stilling som selvstændig Stat. Den østerrigske Gesandt erklærede imidlertid det serbiske Svar, .. for utilfredstillende og forlod om Aftenen Belgrad med hele Legationen. ... - Fra nu af udviklede Begivenheterne sig fra Dag til Dag med rivende Fart: Den 26. Juli foreslog den engelske Udenrigsminister Sir Edward Grey, at England, Frankrig, Tyskland og Italien skulde mægle; men dette blev afvist i Wien. – Den 27. Juli oppfordrede Grey den tyske Regering til at paavirke den østerrigske, saaledes at Serbiens Svarnote kunde lægges til Grund for Underhandlinger. – Den 28. Juli gik dette Forslag videre fra Berlin til Wien; men samme Dag

erklærede Østerrig-Ungarn Serbien krig.” Og slik begynte det vi i dag kaller den 1. verdenskrig.

Er det vanskelig å se parallellen? Østerrikes krav overfor Serbia var med vilje formulert slik at man skulle få et nei. Ingen serbisk regjering kunne gå med på kravene. De var stilt, ikke for å bli godtatt, men for å få et nei. Østerrike ville ha et nei fra Serbia som påskudd til krig. USAs spill omkring Rambouillet følger nærmest i detalj Østerrikes taktikk fra 1914. Å stille krav om at et sjølstendig land skal akseptere et NATO-protectorat med en annen økonomisk samfunnsmodell enn landet sjøl, med mulighet for en fiendtlig innstilt makt til å operere fritt innenfor landets grenser osv., kan ikke ha vært stilt fordi man trodde at Jugoslavia under noen omstendighet skulle kunne gå med på det. Hensikten med spillfekteriet i Rambouillet var eksakt den samme som i 1914. USA ville ha et nei som påskudd til å gå til krig.

Klassekampen i april 1999

Væpna hvaforne?

Det har vært en sikker gjenganger i alle valgkampsendinger på radio og TV. For å slippe å høre hva RV-representantene har å si om boligspekulasjon, miljøødeleggelser og kommunal korrupsjon, har man trukket en sikker vinner opp av hatten: ”Ja, men dere er jo for væpna revolusjon?” Underforstått: ”Dere er terrorister som vil drepe fredelige mennesker med kaldt blod.” Det har hjulpet lite at RV-representantene har forsøkt å få fram at man faktisk ville foretrekke at kapitalister og utenlandske makter bøyer seg for et sosialistisk folkeflertall og gir fra seg makta frivillig. Men at man dessverre har sett tilstrekkelig mange historiske eksempler på at et lite mindretall av rikfolk har brukt vold, terror, gjerne i allianse med utenlandske makter for å beholde rikdommene sine på tvers av folkeviljen. Og da er det man altså mener at det arbeidende folket må være væpnet for å hindre dette. Så langt kommer man aldri i en valgkamputspørring før hensikten er oppnådd.

Krigen mot Jugoslavia som Norge deltar i med støtte fra et overveldende flertall av stortingsrepresentantene har snudd denne situasjonen helt på hodet. Alle stortingspartiene er nå medskyldige, ikke i en teoretisk vold en gang i framtida, men i en faktisk vold her og nå. Alle unntatt tre stortingsrepresentanter har godkjent

brudd på folkeretten, godkjent at et sjølstendig land som er medlem av FN bombes, at boligfelter, broer, energiforsyning ødelegges og at uskyldige mennesker drepes. Det eneste RV i verste fall kan beskyldes for er å ha åpnet for voldsbruk i en teoretisk framtidig situasjon. Stortingsrepresentantene (med unntak av de tre fra SV) er medskyldige i en konkret bruk av vold her og nå. De har uskyldige menneskers blod på hendene. De er medansvarlige i å krenke folkeretten, ikke teoretisk eller hypotetisk, men høyst konkret. Uten deres godkjennelse kunne ikke Norge vært med på denne vanvittige krigen. Og det overveldende flertallet av dem har ikke en gang satt seg inn i den avtalen de bomber Jugoslavia for ikke å ha underskrevet.

Herfra til evigheten kan de derfor glemme å snakke om RVs tilslutning til vold. De vil alltid bli minnet om sin egen delaktighet i den ødeleggelsen av Jugoslavia som nå pågår dag og natt med 162 norske stortingsrepresentanters tilslutning.

Vi møtes i valgkampen folkens. Det skal bli artig å møte dere krigere ute på skoler og folkemøter.

PS

Dere har ennå en sjanse til å kunne se velgerne i øynene til høsten. Det er at dere hopper av krigsvogna nå! Det står ingen ære av det dere har gjort. Men det vil stå respekt av de stortingsrepresentantene som nå tør å trosse partipiskene og innrømme at de har tatt feil gjennom å slutte seg til kravet om at krigen mot Jugoslavia må opphøre og at Norge øyeblikkelig trekker seg ut av det som Bondevik med stor sans for språkets finurlighet kalte en "aksjon".

Klassekampen i april 1999

Utkast til ny FN-pakt

Pakten for likhet, frihet og fred

§ 1

Medlemslandene anerkjenner hverandres suverenitet, ukrenkelighet og integritet.

§ 2

Intet medlemsland skal angripe noe annet medlemsland under noe som helst påskudd.

§ 3

Unntatt fra dette er USA, som til enhver tid kan angripe et hvilket som helst medlemsland under et hvilket som helst påskudd. Dette unntaket gjelder også land som måtte få fullmakt fra USA.

§ 4

Til gjengjeld fritas USA for medlemskontingent.

§ 5

Medlemslandene skal respektere menneskerettighetene og avstå fra etnisk rensning.

§ 6

De som likevel begår slike alvorlige brudd på pakten risikerer:

- a) å få våpenhjelp og økonomisk støtte (Indonesia etter å ha utryddet 1/3 av befolkningen på Øst-Timor).
- b) å få enda mer våpenhjelp, slik at den etniske rensningen blir mest mulig effektiv (slik Tyrkia fikk 1000 amerikanske tanks som har kommet godt med i arbeidet med å drepe og fordrive kurdere).
- c) å få rett til når det måtte passe å invadere naboland (Tyrkia i Irak, Israel i Libanon).
- d) å få stilltiende samtykke og militær bistand (Kroatia da de rensket ut 250.000 serbere fra Krajina).

e) å få økonomisk støtte og mulighet til å utvikle kjernefysiske våpen og andre masseødeleggelsesvåpen (Israel etter okkupasjon av Sør-Libanon og etnisk rensning av palestinere på den like okkuperte Vestbredden.)

f) å bli bombet tilbake til steinalderen (Irak og Jugoslavia).

§ 7

Som paktens høye beskytter lover USA høytidelig å respektere menneskerettighetene.

§ 8

Unntatt fra dette er svarte i USA, latin-amerikanere, afrikanere, asiater, herunder tvilsomme europeere og andre som av en eller annen grunn ikke fortjener det.

§ 9

Skulle USA likevel være medskyldig i forbrytelser som vanskelig lar seg bortforklare ved henvisning til denne pakt (200.000 drepte og over en million fordrevne i Guatemala), kan USA slippe kritikk og eventuell rettsforfølgelse, hvis landet innen 20 år ber pent om unnskyldning.

§ 10

Medlemslandene forplikter seg til å velge regjeringer som til enhver tid forholder seg lojalt til denne pakt. Dersom befolkningen likevel på grunn av ondskapsfull propaganda eller direkte fiendtlig infiltrasjon skulle gå til det skritt å velge en regjering som ikke godtar denne pakt som er grunnlaget for det internasjonale samfunn, står USA fritt til å foreta de tiltak som er nødvendige for å korrigere slike feiltrinn.

Klassekampen i mai 1999

Krig er fred

Svar til Kristin Clemet

I George Orwells roman «1984» bruker diktatoren Storebror blant annet TV til å hamre inn budskapet «Krig er fred». Ved hjelp av språket manipuleres folket til å akseptere krigen. I tråd med denne «nytaleten» kalles krigsdepartementet «Kjærlighetsministeriet» og propagandadepartementet «Sannhetsministeriet». I NATOs nytale drives det heller ikke krig, man driver en «humanitær aksjon», ja til og med en «misjon» av hensyn til menneskerettighetene. I romanen «Mannen uten egenskaper» sier Robert Musil at det i vår tid er bare rene forbrytere som begår voldshandlinger uten å dekke dem under en filosofi. Man skulle nesten tro at Musil og Orwell hadde vært faste korrespondenter ved de daglige NATO-briefingene i Brussel og sett på Jamie Shea presentere krigen i form av gutteromsvideoer på storskjerm. Det nedslående er det overveldende flertallet av politikerne i NATO-landene har svelget denne krigspropagandaen med krok, søkke og snøre. Hadde NATO lyktes i å utslette jugoslavisk kringkasting, noe man jo har prøvd, og som selvfølgelig ble utført i den altruistiske hensikt å bekjempe løgn, hadde vi kanskje aldri fått vite at NATOs humanitære bomber hadde massakrert busspassasjerer, stekt mennesker levende i sivile tog, ødelagt sykehus og boligområder.

Det er dette Kristin Clemet ikke helt klarer å ta inn over seg (Aftenposten 8/5 1999). Før jeg imøtegår hennes argumenter vil jeg imidlertid berømme henne for hennes saklige tone og måte å diskutere på. Derfor er det desto mer skuffende at hun viker unna de prinsipielle etiske og folkerettslige spørsmålene.

Innledningsvis gir Clemet i hovedsak sin tilslutning til min framstilling av den historiske utviklingen av konflikten i det tidligere Jugoslavia. Men denne framstillingen inneholdt også en påvisning av at Kroatia hadde gjennomført en gigantisk etnisk rensning mot serberne i Krajina. Dette skjedde med aktiv støtte fra USA og Tyskland. Jeg spurte Kristin Clemet hvordan hun ser på dette. Hun svarte ikke, så jeg gjentar spørsmålet: Godtar du eller fordømmer du terroren mot og fordrivelsen av serbere fra Krajina, og hva mener du om at vestmaktene støttet dette?

Clemet mener at jeg overdriver betydningen av at Vesten med Tyskland i spissen drev fram en rask anerkjennelse av noen av utbrytterrepublikkene fra det gamle Jugoslavia. Det fantes alt den gang betydningsfulle kjennere av Jugoslavia som mente

at dette kunne føre til krig og utrensning av etniske minoriteter. De tok til orde for at ingen av de nye statene skulle anerkjennes før de hadde gitt tilfredsstillende garantier for rettighetene til sine minoriteter. I dag må det vel innrømmes at man skulle ha hørt på disse røstene.

Donald Horowitz, en ledende ekspert på nasjonalisme og etnisk konflikt, har pekt på at for eksempel Bosnia-Hercegovina ble anerkjent uten at konsekvensene ble vurdert. Han sier at: «Anført av Tyskland ble den europeiske og amerikanske anerkjennelsen av de tidligere jugoslaviske republikkene gjennomført uten hensyn til internasjonal rett.»

Clemet sier at uansett var det jo ikke Vesten som oppløste Jugoslavia, og det har hun jo formelt sett rett i. Men Verdensbanken stilte på åttitallet økonomiske krav som bidro til å skjerpe de økonomiske motsetningene mellom delrepublikkene i Jugoslavia. Når historien om Jugoslavias tragedie skal skrives, vil også dette måtte tas med i bildet.

I min kronikk kalte jeg NATOs krig mot Jugoslavia en forbrytelse mot folkeretten. Kristin Clemet tar ikke klart stilling til dette. Hun hevder at dette er for enkelt, men innrømmer at «de fleste nok vil mene at det ikke finnes folkerettslig hjemmel, mens andre vil mene det motsatte.»

James Bissett, Canadas tidligere ambassadør til Jugoslavia, sier at man ikke trenger å være folkerettsekspert for å slå fast at NATO bryter internasjonal lov. Forrige nummer av ukemagasinet Der Spiegel slår fast at ingen har seriøst hevdet at NATOs krig er i samsvar med folkeretten.

Og det er ikke så rart. FN-pakten er så klar at det ikke finnes særlig rom for tolkning: «Alle medlemmer skal i sine internasjonale forhold avholde seg fra trusler om eller bruk av væpnet makt mot noen stats territoriale integritet eller politiske uavhengighet». Det som burde bekymre Clemet mer enn det tydeligvis gjør, er at hele det internasjonale avtaleverket er bygd opp omkring de prinsippene som FN-pakten bygger på. NATO har brutt ikke bare FN-pakten, men også Haag-konvensjonen, Wien-konvensjonen, Geneve-konvensjonen, NATOs eget charter, Helsinki-avtalen og en serie andre avtaler.

Nürnbergdomstolen slo fast at det er en «forbrytelse mot freden» å planlegge, forberede, innlede eller føre ulovlig krig. En ulovlig krig består av enten en angrepskrig eller en krig i strid med internasjonale avtaler, overenskomster eller forsikringer.

Gjennom NATOs charter forplikter medlemslandene seg til å avstå fra bruk av vold på en måte som er uforenlig med FNs formål. (Artikkel 1). I artikkel 7 forsikrer NATO at Atlanterhavspakten ikke må oppfattes som, eller skal påvirke NATO-landenes forpliktelser etter FN-pakten, eller Sikkerhetsrådets ansvar for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet.

I Helsinki-avtalen forplikter undertegnerne seg til å respektere hverandres suverenitet, territoriale integritet og uavhengighet. (Artikkel 1). De forplikter seg til å avstå fra trusler om og bruk av vold mot hverandres territoriale integritet i respekt overfor FN-charteret. (Artikkel 2).

Det er ingen tvil om at Rambouillet-«avtalen» bryter mot alt dette. Den forutsatte at en selvstendig stat under trusler om bruk av vold skulle godta at NATO skulle kunne okkupere deler av landet og ha fritt leide over hele landet. Den bryter også med Wien-konvensjonen om internasjonal avtalerett, som igjen er bygd på Nürnbergdomstolens beslutninger. I henhold til Rambouillet-dokumentet skulle Jugoslavia tvinges til å godta at Kosovo skulle underlegges en fri markedsøkonomi. Dette er også i strid med Helsinki-avtalen, som uttrykkelig slår fast at hvert enkelt land fritt skal kunne bestemme sitt eget økonomiske og politiske system. (Artikkel 1).

Bruddene på folkeretten øker i antall nesten hver dag. I det dette skrives merkes enda de politiske ettervirkningene av NATOs bombing av Kinas ambassade, samtidig som NATO erkjenner at alliansen bruker utarmet uran i en del av de bombene som pøses ut over Jugoslavia. I følge en studie fra universitetet i Ontario, vil dette medføre overdødelighet av kreft i lang tid framover i Jugoslavia. Dette er et brudd på Genevekonvensjonen og menneskerettserklæringen.

Folkerettsjuristen Antonio Cassese som er dommer ved det internasjonale rettstribunalet for det tidligere Jugoslavia og som var leder av dette tribunalet 1993-97, konkluderer en omfattende drøftelse av krigen med at trass i overgrepene i Kosova, «er det ingen tvil om at NATO-landenes voldsbruk er brudd på folkeretten og FN-pakten.»

NATOs handlinger truer med å redusere de internasjonale avtalene som det har tatt en generasjon å bygge opp til en bunke verdiløst papir. Aleksander Solsjenitsyn er ikke akkurat den jeg vil framheve som internasjonal kommentator, men han har grunnleggende rett denne gangen når han sier at «NATO påtvinger hele verden og det neste århundret en gammel lov...basert på den sterkeste rett.»

Clemet mener tydeligvis, selv om hun har anfektelser, at det var riktig av NATO å gå til krig mot Jugoslavia på grunn av etnisk rensning, drap og fordrivelse. De serbiske styrkenes overgrep i Kosova er uten tvil forbrytelser mot menneskeheten. Men NATO-kilder angir ca. 2000 drepte i Kosova det siste året før krigen. Det er dessverre ikke enestående. Med USAs hjelp dreper de colombianske sikkerhetsstyrkene omtrent det samme antallet hvert år, samtidig som ca. 1 million er drevet på flukt. Jeg kan ikke huske at noe NATO-land har anbefalt krig mot Colombia av den grunn. Vår NATO-allierte Tyrkia har drept om lag 30.000 kurdere og fordrevet et par millioner, men belønnes med penger og våpen. For meg ser det ut som om den nye internasjonale loven er så enkel som at hvis du skal myrde og fordrive dine innbyggere, bør du være alliert med oss. Og jeg spør igjen, Kristin Clemet, ser du ikke hulheten i dette?

Til slutt: Med det nåværende tempoet later det til at NATO før åtte uker er gått, vil ha drept like mange uskyldige i Jugoslavia som det serbiske krigsforbytere gjorde på et helt år. I tillegg til at de har bombet et land tilbake til steinalderen og skapt vilkårene for etnisk rensning i en helt annen skala enn den angrepet skulle forhindre. Når skal norske politikere si opp husmannskontrakten med USA og si nei til galskapen?

10. mai 1999

NATO bryter med folkeretten

«Ingen regering skulle underteckna ett sådant dokument som omvärlden försökte få Jugoslavien att acceptera i Rambouillet», skriver Kjell Magnusson, forsker ved Centrum för multietnisk forskning i Uppsala. Fredsforskeren Jan Öberg sier at Rambouillet-avtalen gjør NATO til høyeste myndighet i Jugoslavia, og at han forstår at serberne ikke har akseptert det.

I en lederartikkel om NATOs krig mot Jugoslavia skriver Le Monde Diplomatique i sin mai-utgave at Vestmaktene ønsket å tvinge fram sin tilstedeværelse i Kosovo gjennom denne avtalen, en avtale man visste ville bli avvist i Beograd, slik at man fikk et påskudd til å gå til krig.

Så journalist Kjell Arild Nilsen har i en viss forstand rett når han skriver (Aftenposten 10/5) at de synspunktene jeg gir uttrykk for i min kronikk (26/4) «er

blitt akseptert langt utenfor ytterste venstre». De er faktisk så akseptert at det godt skal gjøres å finne en ekspert på folkerett som vil gå god for Rambouillet-avtalen. Slik sett er det krigstilhengerne og Nilsen som framstår som ytterliggående. Nilsen er den eneste jeg har sett til nå som har gått ut med et offensivt forsvar for Rambouillet-avtalen.

La oss se en gang til på denne «avtalen». For det første gir den NATO all makt over det sivile livet i Kosovo. Dette står klart beskrevet i kapittel 2, artikkel IX av avtalen. Der heter det at lederen for gjennomføringa av aksjonen fra NATOs side (på engelsk forkortet til CIM) har den endelige beslutninga når det gjelder fortolkninga og at avgjørelsene er bindende for alle parter og personer. Kapittel 1 i avtalen innebærer blant annet at lederen for gjennomføringa fra NATOs side skal ha sin egen radio- og fjernsynsstasjon i Kosovo (artikkel 2, punkt 9). Andre del av avtalen slår fast at ingen kan inneha offentlige stillinger eller stille til valg dersom de ikke tar avstand fra «vold som mekanisme for å oppnå politiske mål» (Kapittel 1, punkt 9 (b), selvsagt uten at det blir beskrevet hva «vold» i denne sammenhengen betyr. Det er opp til CIM å avgjøre dette – som alt annet. Kort sagt: NATO skal avgjøre hvilke partier og enkeltpersoner som kan stille til valg.

I Artikkel II, punkt 5, som gjelder opprettinga av en valgt forsamling for Kosovo heter det at den grunnloven som er slått fast i avtalen og de lovene som Forsamlinga i Kosovo måtte gjøre i framtiden, ikke kan endres av myndighetene i Jugoslavia. Det er på dette punktet ikke tatt noen forbehold.

Kapittel 4 bærer navnet «Økonomiske emner». Her blir det slått fast i Artikkel 1, punkt 1 at økonomien i Kosovo skal fungere etter frie markedsøkonomiske prinsipper. (Etter Helsinki-avtalen er det forbudt å påtvinge et land et annet økonomisk system enn det det selv ønsker. (Artikkel 1))

Tilleggene til Rambouillet-avtalen klargjør at NATOs kontroll ikke skulle begrense seg til Kosovo. Viktigst er følgende som Jugoslavia må godta: NATO-personell, inkludert kjøretøy, skip, fly og utstyr skal uhindret ha adgang til hele Jugoslavia (Tillegg B, punkt 8). Det blir videre slått fast at NATO har retten til å bruke flyplasser, veier, havner og jernbaner uten å måtte betale for det (punkt 11). I punkt 15 heter det at NATO har retten til å overta kontrollen over og bruke alt kommunikasjonsutstyr som fins. Dette inkluderer all kringkasting i landet.

I sin kronikk forsøker Nilsen å avvise dette ved å vise til at Jugoslavia allerede skal ha godtatt identiske bestemmelser i Dayton-avtalen.

Nilsen skriver: «Dayton-avtalen har aller først et militært tillegg (Annex 1-A) med nesten identiske formuleringer som i forslaget til Rambouillet-avtalen. Det er underskrevet av Milosevic. Annex 1-A har dessuten et Appendix B, som beskriver NATOs rettigheter i Bosnia, inkludert Republika Srpska. Det er ikke like detaljert, men gir like omfattende fullmakter som NATO er foreslått gitt i Kosovo. Det er godkjent av Milosevic. Appendix B inneholder dessuten to avtaler mellom NATO og henholdsvis Kroatia og Jugoslavia, den siste underskrevet av Slobodan Milosevic. Avtalen gir NATO tilnærmet samme rettigheter til fri og uhindret passasje, NATO-flagg, pass- og visumfrihet osv. over *jugoslavisk territorium* som det er foreslått i Rambouillet-avtalen.» Og han tilføyer retorisk: «Har Jugoslavia da vært et NATO-protektorat siden 1995?»

Svaret på det retoriske spørsmålet er nei. Om det øvrige tar Nilsen feil. Den delen av Dayton-avtalen som handler om NATOs rettigheter i Jugoslavia er ikke bare mindre detaljert, men kvalitativt forskjellig fra Rambouillet-avtalen. Det Dayton-avtalen krever er at «Regjeringen i Jugoslavia skal tillate fri transitt over landjorden, jernbane, veier, sjø og i luften...» (paragraf 2) men at «NATO skal gi Jugoslavia beskjed på forhånd om hvordan transporten skal foregå. Transportene skal følge de rutene partene blir enige om.» (paragraf 4).

En trenger ikke å være ekspert på folkerett for å se at det er en helt grunnleggende forskjell på det å stille hele sitt territorium til fri disposisjon for verdens største militærmakt (Rambouillet) og det å tillate en på forhånd avtalt og tidsbegrenset passasje av denne maktens væpnede styrker (Dayton).

Jeg står derfor ved min påstand om at Jugoslavia som selvstendig nasjon ikke kunne godta diktatet fra Rambouillet. Jeg mener videre at det var i strid med FN-pakten og Helsinki-avtalen å stille slike krav til en selvstendig stat, og, noe som til nå ikke har vært særlig fremme i debatten: Det er i strid med internasjonale avtaler å prøve å tvinge fram en avtale gjennom vold eller trusler om vold.

I Wien-konvensjonen om traktatlov (Vienna Convention on The Law of Treaties) finnes det en seksjon om ugyldighet. Der heter det i artikkel 52: «En traktat er ugyldig hvis den har framkommet gjennom trusler om eller bruk av vold i strid med prinsippene i internasjonal lov uttrykt i FN-pakten.» Dette bygger igjen på Nürnbergdommen, som tok for seg de avtalene Hitler hadde tvunget fram gjennom trusler eller voldsbruk, og slo fast at selv om motparten hadde signert disse avtalene, var de likevel å regne som ugyldige fordi de var framkommet gjennom trusler om eller bruk av vold. Det NATO har gjort gjennom sin opptreden i Rambouillet og etterpå er å gjenreise Hitlers metode for å påtvinge en selvstendig nasjon sin vilje. Dette setter

hele det internasjonale avtalesystemet som har vokst ut av Nürnberg-dommen og FN-pakten ut av kraft. Det er sjokkerende at tale- og skriveføre verdikonservative og kristne forholder fullstendig tause overfor dette.

På ett punkt vil jeg imidlertid gi Nilsen rett. Han arresterer meg for å ha oppgitt feil tall på serbere som er utsatt for etnisk rensning fra Krajina i Kroatia. Jeg skrev 650.000. Det er tallet på serbere totalt som er drevet ut av hele Kroatia og Bosnia-Hercegovina, mens tallet på serbere som ble drevet ut av Krajina var over 200.000. Nilsen skriver 210.000, andre kilder, deriblant Le Monde Diplomatique skriver 300.000. (LDM 11/98) Jeg beklager min sammenblanding av disse to tallene. Det viktigste er imidlertid at forbrytelsen ikke blir noe mindre ved at det var 2-300.000 mennesker som ble fordrevet. Dette sier Nilsen seg, så vidt jeg skjønner, enig i. Men da kommer neste spørsmål: Er det ikke slik som alle tilgjengelige kilder, blant annet Le Monde Diplomatique og N.Y. Times, sier at Vestmaktene ikke bare har godtatt Kroatias fordrivelse av serberne, men faktisk har bistått militært? Og hvis dette er tilfelle, hvor blir det da av NATOs troverdighet som forsvarere av menneskerettighetene? Krigsforbryterdomstolen i Haag har slått fast at kroatisk styrker har begått krigsforbrytelser i Krajina. NATO sto for luftstøtte da disse forbrytelsene ble begått. Hvor mange serbere ble drept? Det vet vel ingen nøyaktig, dessverre. Den kilden jeg brukte oppga 14.000. Tallet stammer fra serbiske flyktninger og kan være overdrevet. Le Monde skriver tusenvis, og det er vel kanskje det mest eksakte man foreløpig kan oppgi. NATO har jo ikke vært spesielt initiativrike for å oppnå større klarhet om dette, og det har jo heller ikke myndighetene i Kroatia. Begge har åpenbare grunner til å la disse forbrytelsene bli borte i natt og tåke.

I det han selv kaller et sleivspark spør Nilsen om hvorfor jeg nå er så opptatt av brudd på FN-pakten, når jeg i 1991 protesterte mot Sikkerhetsrådets støtte til krigen mot Irak. Her må man prøve å holde to tanker i hodet på en gang. FN-pakten slår fast at det er forbudt å angripe et selvstendig land, men den åpner for at Sikkerhetsrådet i unntakstilfeller kan gjøre vedtak om voldsbruk mot et medlemsland. NATO har ingen slik hjemmel for krigen mot Jugoslavia, derfor bryter den med folkeretten. Sikkerhetsrådet hadde hjemmel til å vedta voldsmidler mot Irak, men det at rådet hadde en slik hjemmel, betyr jo ikke at det var politisk riktig å bruke den. Og framfor alt er det ingen tvil om at USA og Storbritannia har gått langt utover dette mandatet med sin stadige bombing av Irak, sine bruk av ulovlige bomber, sin terrorisering av sivilbefolkningen og sin vedvarende boikott av landet. At hundretusener av barn dør på grunn av denne politikken, er verken i tråd med FN-paktens ånd eller dens bokstav.

14. mai 1999

Krigspolitikerne

Aftenposten har spurt seks toppolitikere om de er villige til å gi grønt lys for å «la norske soldater dø for Bosnia». Fem av dem, inkludert SVs Paul Chaffey, skal i følge avisa ha svart et relativt klart ja, med visse forbehold. Nå er det i seg sjøl nokså enestående at politikerne svarer et relativt klart ja til noe som helst, så da skjønner man at dette må være noe de brenner for. Et vanlig politikertriks er å nekte å svare på hypotetiske spørsmål. Det har de fem ikke benyttet seg av her. Men så er det heller ikke så veldig hypotetisk lenger. En storkrig på Balkan, der også norske soldater blir drept, kan være nærmere enn de fleste av oss liker å tenke på. Når de første norske guttene (og jentene(?)) kommer hjem i plastsekker bør vi da minnes de fem som har vist en slik vilje til å ofre landsmenns liv. De fem var Chaffey (SV), Fr. Fr. Gundersen (FrP), Bondevik (KrF), Kullmann Five (H) og Skaug (A). Den mest forbeholdne var Lahnstein (Sp).

Riktignok tar de fem folkets kårne noen forbehold. De snakker om å beskytte hjelpesendinger og om fredsskapende operasjoner i FN-regi. Men ingen bør la seg føre bak lyset av dette. Det handler om krig. Det handler om noe som i verste fall kan utvikle seg til en europeisk storkrig og der det er ingen gitt å spå utfallet eller omfanget på tapstallene.

Ethvert oppegående menneske må gråte i fortvilelse over de uhyrlighetene som begås mot uskyldige mennesker, ikke minst mot kvinner og barn, i det tidligere Jugoslavia. Det føles fattigslig at vi ikke kan gjøre noe særlig annet enn å sende nødhjelp. Dette kan skape et ønske om å gjøre noe aktivt. Det har da også vært en del av de kretsene som tradisjonelt har vært minst villige til å rasle med sablene, som har tatt til orde for fredsskapende FN-intervensjon. Men fortvilelse og sinne er ikke noen god erstatning for tenkning. Krig er krig. FN-styrker som blir en part i denne krigen, vil også komme til å drepe uskyldige. Og krigen har sin egen logikk og dynamikk, som dette århundret har gitt oss så mange eksempler på.

Hva tenker de fem stortingspolitikere på å oppnå med sin vilje til å ofre norske soldaters liv? Skal de jage ut serberne fra deres områder i Bosnia? Skal de jage ut Kroatene fra deres sjølerklærte kroatisk stat på bosnisk territorium? Skal de dra i krigen mot Serbia? Balkan er et lappeteppes av ytterst kompliserte historiske, kulturelle

og religiøse motsetninger. Finnes det noe eksempel på at utenlandsk intervensjon noen gang har medført noe positivt i forhold til disse konfliktene? Risikerer man ikke å skape enda mer vondt blod, at medisinen tar livet av pasientene?

7. februar 1993

NATO-krig på Balkan

NATO har vedtatt å føre krig i Bosnia. Bombefly står klare på basene i Italia. Klare til å slippe sin dødbringende last over Bosnia-serbernes stillinger. Lojale NATO-lakeier som Danmark og Norge har i ulike former fattet vedtak om å sende styrker til det som kan bli NATOs første krig. For halvannet år siden var det pubmagete krigshissere av Carl I. Hagen typen som ville ha Norge inn i Balkan-krigen. Det siste året har stafettspinnen vært overtatt av liberalere som Bondevik (KrF) og Chaffey (SV). Alt i vinter var de ute med klarsignaler til å «la nordmenn dø for Bosnia», vel vitende om at så viktige personer som de sjøl ikke ville være blant dem. Den uunngåelige Bondevik har forsterka kravet i sommer, men det var antakelig mer PR-messige enn militærstrategiske overlegninger som lå bak.

Det merkelige med NATOs lenge varslede krig i Bosnia er ikke at den er i anmarsj. Det merkelige er at den ikke for lengst er i gang og at de militære ekspertene har svært kalde føtter for hele prosjektet. Nylig har tre ledende byråkrater i de amerikanske UD sagt opp stillingene sine i protest mot USAs vakling i Bosnia-spørsmålet. En av dem, George Kenney, skriver om sine og kollegenes frustrasjoner i International Herald Tribune. Det er avslørende lesning. Kennneys beskrivelse forteller om et UD der høye funksjonærer ikke kan redegjøre for USAs politikk, der sjøl bagateller hemmeligholdes for alle under sjefsnivå og der moralen er på bønn. Kenney nevner i forbifarten en av grunnene til at amerikanske ledere er i så stor villrede. «Folk i staben ser klart at det er snakk om det langt større spørsmålet om et sammenbrudd i den kollektive sikkerheten i Europa. Diskusjoner med europeiske tjenestemenn viser hva ledelsen ikke tør å se i øynene: USA er på vei mot flere og større europeiske kriger.»

George Kenney innser altså at Balkankrigen kan være innledninga på større og enda mer grusomme kriger i Europa. Dette har de militære fagfolka sett lenge. Det er ikke generalene, men politikerne, til og med de liberale politikerne som har vært mest villige til å snakke om intervensjon på Balkan. Velgerne deres er med god grunn sjokkerte over fjernsynsbilder fra massakrene rundt OL-arenaene fra 1984, og krever handling. Politikerne trenger å vise seg besluttomme, så de ønsker bombeangrep mot serbiske stillinger. Derfor har de skapt det fine ordet «fredsskapende aksjoner». Det er et ord med velgerappell. Hvem ønsker ikke å skape fred? Det fine med ordet er at det høres veldig fredelig ut, mens det i virkeligheten betyr å føre krig.

Amerikanerne hadde et liknende begrep under Vietnam-krigen, nemlig «pacification programs», noe som ble praktisert med stor iver på steder som f.eks. My Lai.

Enhver krigførende part vil hevde at hans egentlige hensikt er å skape fred, på sine egne vilkår, riktignok, men likevel. Ingen fører krig for å føre krig. Krigen har en hensikt, den er en fortsettelse av politikken med andre midler. En «fredsskapende» handling er en krigshandling som tar sikte på frata en eller flere krigførende parter deres evne til å føre krig.

I Somalia opptrer FN mer og mer som en tradisjonell kolonihær. Der britene pleide å bruke nepalesiske ghurka-soldater, bruker FN pakistanere, men det kan knapt kalles et prinsippielt skille. Og man driver pasifisering i tradisjonell kolonial stil, nemlig gjennom krig. Naive provinspolitikere kan kanskje innbille seg at masse mordet på sivile var et tragisk enkelttilfelle. I virkeligheten er det sånn at jo mer FN skal bli en aktiv militærstyrke, jo flere Mogadishu vil vi oppleve.

Den tyske militærteoretikeren Carl von Clausewitz forklarte årsakene til dette i sitt klassiske verk «Vom Kriege» - Om krigen. Der skriver han omsvøpssløst om hva krig er: «Krig er en voldshandling som har til hensikt å påtvinge en motstander å bøye seg for vår vilje.» Og han fortsetter: «Filantroper kan lett innbille seg at det finnes en kløktig måte å avvæpne og overvinne en fiende på uten større blodsutgytelse. Hvor sannsynlig dette enn måtte virke, er det like fullt en feil som må bekjempes, for i slike farlige ting som krig er de feilene som stammer fra velvilje de verste.»

Liberale humanister som Bondevik og Chaffey er livsfarlige fordi de gjennom tåkeleggende prat om «fredsskaping» kan snuble oss inn i en krig de ikke aner konsekvensene eller rekkevidden av. Som von Clausewitz peker på, så er krig en dødsens alvorlig sak som en bør ha tenkt igjennom grundig før en begir seg ut i. Krig er fortsettelse av politikken med andre midler, så hva slags politikk er det man vil gripe til krig for å gjennomføre? En av de sakene en krigførende part bør ha klart for seg er hva som er hensikten med krigen. Liberalerne vil ha NATO (i FN-drakt) til å skape fred, javel, men hvordan? Skal serberne i Bosnia fordrives fra de områdene de

og deres forfedre har bodd i i generasjoner? Skal kroatene, som driver et like brutal krig mot bosnierne også rammes? Og hva med de bosnierne som begår like alvorlige brudd på menneskerettene, skal de også bombes av fredsskaperne? Eller skal man simpelthen velge side i borgerkrigen og tvinge serberne i kne? Hvis det er dette man ønsker, hva skal man da gjøre etterpå? Skal man innføre NATO-FN-militærstyre over serberne for å holde dem i sjakk? Har liberalerne tenkt noe over hva som må til av militære styrker av våpen og av menneskeliv for å tvinge gjennom en NATO-fred i Bosnia? Hvor mange norske sønner, brødre, fedre vil de ofre?

8. april 1993

Hva mener SV om NATO på Balkan?

I en menneskealder har NATO trent på å utkjempe krig mot sin rival i øst og først når denne rivalen er forsvunnet kommer NATO med i sine første krigshandlinger. Dette skjer attpåtil utenfor NATOs området og uten at noen av medlemsstatene er truet. Denne historiske begivenheten suppleres med to til: for første gang siden der Führer endte sitt liv i førerbunkeren er tyske soldater igjen med i krigssonen. Og når NATO nå tar de første prøvende skrittene inn i det som kan bli alliansens balkanske mareritt så skjer det som FNs militære styrke. Ironisk nok later det til at NATOs og Tysklands nye krig har, om ikke entusiastisk, så i hvert fall velvillig støtte fra de gamle pasifister og NATO-motstandere i SV. I hvert fall sa SVs utenrikspolitiske talsmann til Aftenposten i januar at hans parti ville være med på å «ofre norske liv for Bosnia». Det kyskhetsbeltet som SV dekker bluferdigheten med er FN-navnet. Når FN godtar aksjonen, gjør SV det også. Føler ikke SVs ledelse et behov for å ha en sjølstendig analyse av hva tyske og amerikanske generaler foretar seg på Balkan?

Hvorfor har NATO begynt luftblokaden mot Serbia? Det vises til de store grusomhetene mot de sivile, og det er alvorlig nok. Serbiske styrker har begått heslige brudd på menneskerettighetene. Men FN har dokumentert at det samme har også kroatene og bosnierne begått. Bekymrer det verken den norske utenriksledelsen eller SV at Norge nå er på vei inn i en krig som alliert med de kroatisk-ustasjafascistene? Har noen av de som ivrer for en ny stormaktskrig på Balkan gjort noe forsøk på å

tenke ut hva denne krigen skal oppnå? Skal man knuse Serbia militært og til enhver pris, uansett hvor mange uskyldige serbere som må bøte med livet? Sett at man oppnår det, hva så? Fortsatt bor det et stort serbisk mindretall i Bosnia. Hva skal skje med dem? Skal de ha rettigheter til selvstyre eller skal de bli ofre for etnisk rensing?

Det kan tenkes at virkeligheten er mer kompleks enn det bildet mediene gir. Det kan tenkes at alle de tre krigførende partene fører en skitten og urettferdig krig med vanlige bosnieres, serberes og kroaters liv som innsats.

Luftblokaden vil ikke stanse krigen, den vil ikke en gang redusere kampene på bakken. Derimot skaper den en fare for at NATO blir direkte trukket inn som part i krigen. Hva ville f.eks. skje om ett eller flere fly blir skutt ned? Uansett hvem som måtte være ansvarlig, ville serberne høyst sannsynlig få sylda. Og da vil NATO være på vei inn i en gjengjeldelsesaksjon. Og før vi veit ordet av det kan NATO føle seg nødt til å sette inn tropper på bakken. Hvor vil da grensa gå? Militære eksperter snakker om at en bakkekrig fort vil omfatte 300-400.000 soldater, eller noe i nærheten av det USA hadde i Vietnam på det meste. Vi balanserer med andre ord på kanten av en ny europeisk storkrig, og det uten at noen av Stortingspartiene gjør anskrik. Vel er sauer ålreite dyr, men en nasjonalforsamling som oppfører seg som en saueflokk i spørsmål om krig og fred er ikke noe ålreit syn.

Jeg vil tro at mange av SVs gamle og nye velgere hadde ventet en annen holdning fra sitt parti. Jeg vil derfor utfordre Chaffey og Solheim til å klargjøre SVs standpunkt til NATOs og Tysklands militæreventyr på Balkan.

14. april 1993

Nasjonal sjølråderett

En nasjon er et historisk oppstått stabilt fellesskap mellom mennesker basert på fire grunnleggende felles kjennetegn: felles språk, felles territorium, felles trekk i økonomisk utvikling og psykisk egenart, sier den klassiske definisjonen. Særlig dette med psykisk egenart er nokså uhåndgripelig og det punktet som det er lettest å spinne myter omkring. Det er skrevet hele avhandling over temaer som «den norske væremåten», men i denne artikkelen skal jeg la temaet ligge. Hovedhensikten her er å drøfte nasjonene som noe som er oppstått historisk og å se på den nasjonale kampens rolle i forhold til klassekampen.

Eksempelet Frankrike

Nasjonene oppsto historisk i takt med utviklinga av kapitalismen. Begrepet Frankrike går tilbake til de germanske frankerne. De kom fra Friesland og Sachsen på 400-tallet, og sammen med burgunderne og merovingerne la de gammelt keltisk land under seg. Men noen nasjon var de ikke. De ulike provinsene i Frankrike fulgte vekslende konger fram til sekstenhundretallet og innbyggerne talte ulike språk til langt opp mot nyere tid. Jomfruen fra Orleans, Jean d'Arc, uttrykte 1300-tallets behov for å skape større regionale enheter og en felles bevissthet da hun appellerte til alle franskmenn i Guds navn. Men først Den store franske revolusjonen klarte for alvor å skape en fransk nasjon ved å oppløse de føydale regionene og erstatte dem med uhistoriske og vilkårlige departements og ved å tvinge gjennom Paris-dialekten som felles talemål på bekostning av bretonsk, oksitansk, piemontesisk osv.

Den tyske nasjonen

Slik har også den tyske nasjonen oppstått gjennom århundrer med løst sammensluttede småriker som bare hadde språket, visse deler av økonomien, en del kulturtrekk og en avmektig keiser felles. Den tyske nasjonen fortsatte faktisk sin fødsel helt opp i forrige århundre gjennom krigene for å samle Tyskland til ett rike. Så seint som i 1866 førte Bismarck krig mot deler av det vi i dag kaller den tyske nasjonen, for å tvinge dem inn under Preussens lederskap. Bayern var f.eks. formelt sett et eget kongedømme helt opp til 1918.

Født med vold

Det at nasjonene har oppstått gjennom en lang historisk prosess og at de for alvor modnet i Europa gjennom kapitalismens framvekst har satt preg på dem. De er født i vold og strid. Ikke bare har undertrykte nasjoner reist seg mot undertrykkernasjoners vold, men i denne prosessen har de ofte øvd vold mot andre undertrykte nasjoner og folk. Norge modnet som nasjon i kamp mot Danmark og Sverige, men også på bekostning av samene, sigøynerne og kvænene/finnene.

Nasjon og folk

En rekke nasjoner har ikke egne stater og en rekke stater er ikke nasjonalstater. Dessuten er det en rekke folk som ikke har konstituert seg fullt ut som nasjoner.

Samene er eksempel på et folk som først seint har blitt en nasjon, så seint at deres territorium alt var delt mellom andre nasjoner.

Baskerne er eksempel på en nasjon uten nasjonalstat. Belgia er et eksempel på en stat som ikke er en nasjonalstat. Belgia oppsto ved en historisk tilfældighet fordi den nederlandske revolusjonen ikke lyktes i å vinne full seier mot Spania. Derfor klarte ikke nederlenderne å samle alle nederlandsktalende i en felles stat. De sørlige områdene forble under føydal kontroll, først under den spanske, så under den østerrikske greinen av huset Habsburg og nederlenderne her ble sluttet sammen med fransktalende vallonere og noen tyske grupper til en bufferstat.

Finnes det en spansk nasjon?

En kan faktisk reise spørsmål ved om det finnes en spansk nasjon, eller om det i stedet finnes en andalusisk, en katalansk, en kastiliansk osv. Det dreier seg om flere forskjellige språk, ulik historie og ulikt økonomisk fundament.

Araberne har på mange måter alt som skal til for å være en nasjon, språk, historie, kultur, viktige deler av økonomien osv. Men på grunn av kolonialismen og på grunn av at araberne har blanda seg med andre folk, som egypterne, berberne osv. har de også trekk av å være flere nasjoner. Palestinerne er på vei til å bli en nasjon på grunn av den sionistiske undertrykkelsen, men har sine historiske rettigheter knytta til sin arabiske tilknytning.

Kolonialisme og nasjoner

Kolonialismen har ført til opprettelsen av et stort antall stater som ikke er nasjonalstater og der ulike folk og kulturer ofte er splittet på forskjellige stater og der kolonialismen har tvunget nasjonsbegrepet nedover dem.

Nigeria er en uavhengig stat, som om 30 år vil være en av verdens 3-4 største land, men det finnes ingen nigeriansk nasjon. Det finnes 200 språk, men disse folkegruppene har ofte mer preg av å være folk eller stammer heller enn å passe til det europeiske nasjonsbegrepet.

Imperialismen har utnyttet det nasjonale spørsmålet på mange måter. Den har vokst opp knytta til herskernasjoner som har fremma sine nasjonale rettigheter på bekostning av andre: «Rule Britannia, Britannia rule the Waves». De har splitta og undertrykt nasjoner og de har satt undertrykte nasjoner opp mot hverandre. Britene satte hinduer og muslimer opp mot hverandre da de på kunstig vis delte opp det indiske sub-kontinentet etter religiøse skiller. Nå setter de serbere opp mot kroater og bosniere og legger dermed veien åpen for ny imperialistisk kontroll.

Nasjoner og klassekamp

Marxisters holdning til nasjonene er knytta til to andre forhold, nemlig på den ene sida forholdet til imperialismen og på den andre sida forholdet til klassekampen.

Grunnleggende mener marxister at klassetilhørigheten er viktigere enn nasjonstilhørigheten, ja vi oppfordrer folk til å forene seg på tvers av nasjongrensene: Arbeidere og undertrykte i alle land, foren dere, som det sto på forsida av Klassekampen i gamle dager. I den første verdenskrigen oppfordret kommunistene arbeiderne i de stridende nasjonene om å forene seg mot sine egne borgerskap for å stå mot den imperialistiske krigen.

Det var også ut fra en slik synsvinkel at Marx først var tilhenger av at Irland skulle forbli en del av Storbritannia.

Men nasjonenes kamp må også ses i forhold til imperialismen, som handler om klassekampen på det internasjonale planet. Det viktigste vilkåret for all frigjøring i dag er å styrte imperialismen. Hvis den nasjonale kampen kan bidra til dette, bør vi ikke bare ønske den velkommen, men aktivt gå med i den. Hvis den derimot kan styrke imperialismen, gjennom å skape broderkrig eller sjåvinisme, må vi ikke bare avvise den, men aktivt bekjempe den.

Marx' standpunkt

Marx så etterhvert at den voldelige opprettholdelsen av den irske tilknytninga til England, virket skadelig på både det engelske proletariatet (som ble smitta av sjåvinismen) og på det irske proletariatet (som ble ekstraundertrykt, både som klasse og som nasjon). Derfor snudde han og gikk aktivt inn for en skilsmisse mellom England og Irland.

To former for nasjonal kamp

Disse to betrakningsmåtene, klasseforhold og forhold til imperialismen, gjør at det nasjonale spørsmålet står helt forskjellig i forskjellige land.

Slik er Le Pens motstand mot EF prinsippielt forskjellig fra det norske nei til EF. Le Pen vil opprettholde Frankrike som en sjølstendig imperialistmakt med egen undertrykking av sine gamle kolonier. For Norge er det et spørsmål om å ikke legge seg motstandsløst under den europeiske imperialismens undertrykking. Norsk motstand mot EF er retta mot de sterkeste imperialistmaktene, deler av fransk EF-motstand er beregna på å styrke en imperialistmakt på bekostning av en annen.

Men det er også mer komplisert enn som så. Norge er sjøl en imperialistmakt og Norge driver sjøl undertrykking av nasjoner og folk. Derfor er ikke norsk

nasjonalisme ubetinga progressiv. Den er ikke progressiv dersom den fremmer ringeakt for andre folk og kulturer eller dersom den tar sikte på å styrke norsk imperialism.

Nasjonal sjåvinisme

Ikke minst i Europa og i det tidligere Sovjetunionen finnes det en sterk tendens i retning av etnisk baserte nasjonalstater. Dette er en type nasjonalisme som lett kan forstås historisk, men som meget lett utarter og blir reaksjonær. I områder der folkegruppene har blitt så blanda som på Balkan og i deler av Sentral-Europa kan kravet om etnisk reine nasjonalstater føre til en celledeling som går ned til landsbynivået. EF og Tyskland, men også USA, har et hovedansvar for å ha avla fram denne etnosentriske nasjonalismen og på den måten sådd krig mellom undertrykte folk. Etnisk reine nasjonalstater i Baltikum eller på Balkan vil føre til folkemord, apartheid eller gigantiske folkeflyttinger.

En bør bli ytterst skeptisk når EF på den ene sida vil lage en overnasjonal superstat og på den andre sida oppmuntrer den mest ytterliggende oppsplittinga i stadig svakere og stadig mer frustrerte stridende småfyrstedømmer. Hvorfor har du så lange tenner, bestemor, spurte Rødhette. Hvorfor gjør EF to ting som er så tilsynelatende sjølmotsigende? For at jeg lettere skal kunne spise deg, sa ulven.

Diskusjonen om nasjonal sjølråderett

I sosialismens historie har det vært mye diskusjon om dette temaet. Rosa Luxemburg tok f.eks. avstand fra det norske kravet om sjølråderett i 1905, mens Lenin kritiserte henne. I følge Lenin er retten for en nasjon til sjøl å avgjøre om den vil danne en uavhengig nasjonalstat, et prinsipp. Det betyr ikke at en nasjon nødvendigvis må gjøre det. Men den må sjøl ha retten til å avgjøre det. Derfor mente Lenin at det var et prinsipp for sosialister å forsvare Norges rett til sjøl å bestemme en eventuell løsrivelse fra Sverige, men ikke et prinsipp for norske sosialister å gå inn for en slik løsrivelse. Det måtte vurderes konkret ut fra hva som tjente klassekampen.

Luxemburg argumenterte med at den norske nasjonale bevegelsen var dominert av borgerlige krefter. For Lenin spilte dette ingen rolle i forhold til prinsippet om at Norge sjøl måtte avgjøre spørsmålet om uavhengighet. Lenin forklarer at dersom man ikke godtar dette prinsippet, blir alternativet å støtte de store undertrykkernasjonenes rett til å fortsette å undertrykke. I denne forbindelsen støtta han, som russer, de undertrykte nasjonenes rett til sjølbestemmelse og rett til løsrivelse fra russisk dominans, dvs. finnenes, polakkenes, balternes og andre folks rett til å avgjøre sin egen framtid. Han viste dette konkret i handling i forhold til Finland og Baltikum, og han kalte Russland for nasjonenes fengsel.

Derimot idylliserte Lenin aldri den nasjonale bevegelsen. Han var enig med Luxemburg i at mange av dem var sterkt borgerlig orientert og at en løsrivelse kanskje i enkelte tilfeller ville være skadelig innad i den nye staten. I Finland betydde uavhengigheten at borgerskapet fikk fritt spillerom til å kalle inn tyske kontrarevolusjonære tropper, mens arbeiderklassen ikke hadde mulighet til å få militær støtte fra bolsjevikene. Men dette endret ikke Finlands rett til løsrivelse.

Retten til løsrivelse betyr ikke at det revolusjonære arbeiderpartiet alltid skal gå inn for å støtte løsrivelse. For å ta et konkret eksempel: Kroatene har en ubestridelig rett til å opprette sin egen stat. Men har det tjent arbeiderklassen i Kroatia og på Balkan at det blir forsøkt å skape etniske nasjonalstater i det tidligere Jugoslavia. Kan det ikke tenkes at det hadde vært i arbeiderklassens interesse å kjempe for å rette på skjevhetene innafor rammen av en føderasjon framfor å innlede det som måtte bli en forferdelse uten ende?

Det revolusjonære partiets rolle

Det nasjonale spørsmålet er altså ikke noe enkelt og liketil spørsmål, sjøl om det finnes visse klare og greie prinsipper. En riktig handheving av disse prinsippene forutsetter faktisk en bevissthet som overskrider den nasjonale bevisstheten, det forutsetter en revolusjonær, proletarisk bevissthet. Proletariatet er den klassen som best bærer menneskehetens felles interesser i denne saka, fordi dets mål bare kan nås ved å oppheve all nasjonal undertrykking og ved å skape likeverd mellom alle folk. Men dette gjør ikke proletariatet nødvendigvis alltid og i alle konkrete saker. Det finnes mange eksempler på at arbeidere i ulike land blir oppildnet av borgerlige og populistiske demagoger til å dra ut for å myrde hverandre. Derfor trenger arbeiderklassen et parti som kan ivareta og kjempe for den politiske bevisstheten om klassens interesser. Den trenger et revolusjonært, marxist-leninistisk parti med en historisk forståelse av forholdet mellom klasser og nasjoner og med en innsikt i imperialismens vesen og kapitalismens lover. Dersom et slikt parti evner å ta ledelsen i den nasjonale kampen og påvirke de prinsippene den blir ført etter, kan den nasjonale kampen bli en del av den internasjonale, revolusjonære frigjøringskampen. Overlates ledelsen til borgerlige eller småborgerlige grupper, kan resultatet bli en klerikalsk-liberalistisk stat som Polen, et brodermord som på Balkan eller halv- eller helfascistiske diktaturer som det vi ser klare tendenser til forskjellige steder. (At UÇK var ei slik gruppe, var jo helt åpenbart. Å gi uforbeholden støtte til dem, var like lurt som å gi uforbeholden støtte til de paramilitære serbiske gruppene i Kosova. Om de er hverandres bitreste fiender aldri så mye, så har de en felles nasjonalistisk og sjåvinistisk ideologi og politikk. Dette problemet er bedre forstått i sangen «Fram kamerater!»)

enn i mange løpesedler og kommentarer jeg har lest. «Fram kamerater / fram mot krigerånden / brødre og bak grensen bor / Vi alle ned blir knuget av den samme / makt som knuger alt på jord...». Merknad sommeren 1999, PSt.)

Den nasjonale kampen gjør altså ikke et parti som AKP mindre nødvendig, men mer nødvendig. Den nasjonale kampen gjør det ikke mindre, men mer nødvendig å skjerpe den ideologiske bevisstheten, den teoretiske skoleringa og en aktivisme basert på en slik innsikt. Å svekke eller tilintetgjøre AKP er å gjøre det enda lettere for demagogiske og populistiske krefter å bringe den nasjonale kampen på villspor.

28. juni 1992

Spikeren på hodet, Godal

Med uvanlig klar logikk skriver Høyres Ingvald Godal i Aftenposten: «*Dersom det internasjonale samfunnet ikke iverksetter harde tiltak mot Russland for å få stoppet barbariet (i Tsjetsjenia, min anm.), da kan vi bare konkludere ned at noen internasjonal rettsorden ikke finnes. Bare improviserte reaksjoner mot tapere og relativt ufarlige syndere.*» (18.11.1999)

Og han treffer hodet på spikeren. Det er nettopp det vi som var motstandere av NATO-krigen mot Jugoslavia hele tiden har hevdet. Den høyt oppskrytte nye internasjonale rettsorden finnes ikke. På grunnlag av de serbiske halvmilitære styrkenes terror mot den albanske sivilbefolkningen sist vinter, hevdet NATO at organisasjonen kunne sette traktatfestet folkerett til side, fordi det sto om å hindre en humanitær katastrofe. Vi sa, at hvis så er tilfelle, hvor er da NATO når NATO-landet Tyrkia begår vel så omfattende forbrytelser mot kurderne? Hvor var NATO da Indonesia drepte hundretusener på Øst-Timor på syttitallet? Hvor var NATO da titusener på titusener ble myrdet av amerikanskstøttede regjeringsstyrker i Guatemala? Hvor var dere da Kroatia med vestlig støtte myrdet og fordrev serberne fra Krajina?

Vi trodde ikke noe på at NATO plutselig så menneskerettighetene som et overordnet prinsipp. Vi så derimot en annen logikk, som verken er ny eller særlig human, nemlig den logikken som går ut på at når våre venner myrder og fordriver undertrykte mennesker, så er de i sin fulle rett fordi de slåss mot terrorister. Da gir vi våre venner våpen og assistanse. Men når våre fiender hevder at de slåss mot terrorister, så lurer de ikke oss, for vi skjønner at de myrder og fordriver undertrykte mennesker. Så hvis våre fiender er svake nok og isolerte nok, så bomber vi skolene deres, sjukehusene deres, kraftforsyninga og fabrikkene deres i humanismens navn.

Hvis vi skal stole på det vi får vite gjennom internasjonale media, er Russlands overgrep mot tsjetsjenerne langt alvorligere enn Serbias overgrep mot kosovoalbanerne før NATOs luftkrig satte inn. Hadde det vært noen konsekvens i NATOs angivelige nye folkerett, skulle Moskva for lengst vært bombet på grunn av Russlands forbrytelser i Tsjetsjenia. (Og man skulle bombet Ankara, Jakarta osv.) Men det kommer man jo ikke til å gjøre. Og da er det som Godal helt riktig sier slått fast at «noen internasjonal rettsorden ikke finnes».

NATO har ikke innført noen ny moral i internasjonal politikk, bare praktisert det eldgamle prinsippet om den sterkestes rett. Men dermed faller også hele det moralske korthuset som er bygd opp for å forsvare NATOs massive brudd på FN-charteret, Wien- og Genevekonvensjonene, NATO-charteret osv. osv.

NATO står uten etisk grunnlag

Bjarne Røsjo har gjort et forsøk (Aftenposten 2/12-99) på å svare på min kommentar til Ingvald Godal. Dessverre har han ikke gjort seg særlig flid med å lese hva jeg skriver eller å sette seg inn i mine standpunkter. Derfor blir innlegget hans en avsporing. Røsjo skriver: «Steigan hevder på ramme alvor at NATO ikke skulle ha gått til krig mot Jugoslavia fordi det ikke finnes noen internasjonal rettsorden.» Feil. Jeg hevder at NATO ikke skulle ha gått til krig fordi denne krigen er et alvorlig brudd på gjeldende internasjonal rettsorden, på alle vesentlige internasjonale avtaler og konvensjoner, OG fordi krigen bare har gjort vondt verre på alle områder. Før NATO gikk til krig hadde kanskje om lag 2000 albanere blitt drept av serbiske halvmilitære styrker gjennom året før. Alle vi som er mot denne krigen har fordømt disse forbrytelsene mot albanerne. Men NATO drepte også et stort antall mennesker, i første rekke sivile, i Jugoslavia i løpet av åtte uker og la et land i grus. NATO fikk riktignok de albanske flyktningene tilbake, bare for å se på at albanske rasister fordrev flertallet av serberne i Kosovo.

Som argument for disse NATOs forbrytelser ble det sagt og skrevet at fra nå av skulle krenking av menneskerettighetene være et overordnet utgangspunkt og gi «det internasjonale samfunnet», les NATO, rett til å sette tradisjonell folkerett til side. Godal var inne på at dersom dette skal være en gyldig etikk, må den gjelde i alle tilfeller: *«Dersom det internasjonale samfunnet ikke iverksetter harde tiltak mot Russland for å få stoppet barbariet (i Tsjetsjenia, min anm.), da kan vi bare konkludere ned at noen internasjonal*

rettsorden ikke finnes. Bare improviserte reaksjoner mot tapere og relativt ufarlige syndere.»
(18.11.1999) Jeg ga ham et kompliment for treffsikker argumentasjon. Hvis det er slik at den internasjonale etikken bare gjelder når små og svake diktatorer begår forbrytelser, men ikke når store, sterke eller allierte diktatorer gjør det, da har man ikke en etikk, da finnes det ikke noe man kan kalle en internasjonal rettsorden. Røsjø prøver å lage en parallell med mordere eller voldtektsforbrytere, men den halter så voldsomt at det er rart at han ikke ser det sjøl. Vi får jo håpe at grunnen til at man ikke arresterer flere voldtektsforbrytere i dag er at ugjerningsmannen er ukjent eller at bevisgrunnlaget er for dårlig. Hvis politiet bare arresterte voldtektsforbrytere av en bestemt sosial eller etnisk bakgrunn, mens det lot kjente forbrytere med en annen sosial eller etnisk bakgrunn gå fri, så kunne man jo ikke snakke om noe rettssamfunn eller noen etikk. Men i tilfellene Kurdistan, Guatemala, Øst-Timor og Tsjetsjenia er ikke problemet at gjerningsmannen er ukjent. Likevel blir de ikke utsatt for den nye etikken? Og hvorfor? Årsakene er åpenbare: Tyrkia er medlem av NATO. De er på vårt parti, altså har de lisens til å drepe. Guatemala og Indonesia har fått betydelig vestlig hjelp til å begå sine forbrytelser. Dette er vel kjent og hevet over enhver tvil. Det samme gjaldt Kroatia. Kroatias forbrytelser mot Krajina-serberne var av samme karakter som de serbiske styrkenes forbrytelser i Kosovo. Men Vesten ga Kroatia hjelp, mens man valgte å bombe Jugoslavia. Å kalle dette en internasjonal rettsorden er å voldta språket. I tilfellet Tsjetsjenia er det nok slik at bombing av Moskva ville utløst en verdenskrig. Jeg er da også kategorisk imot et slikt militærentyr. Men NATO-tilhengerne gjorde tidligere i år det til et prinsipp at forbrytere forhandler man ikke med, man bomber dem. Det ble hevdet at alt annet ville være å akseptere forbrytelsen. Men Putin behandler man med stor høflighet og forsiktighet. Godal pekte på det inkonsekvente i dette, og for en gangs skyld må jeg si meg enig med Høyres talsmann.

6. desember 1999

